

Hoe arbeidsongevallen terug te dringen

Samenvatting van een rapport van het Agentschap

De preventie van arbeidsongevallen is van essentieel belang en dit wordt nog eens benadrukt door het feit dat dit het thema is voor de Europese Week voor de veiligheid en de gezondheid op het Werk 2001. Teneinde dit initiatief te steunen, werd in de lidstaten van de Europese Unie een onderzoek naar programma's voor ongevallenpreventie uitgevoerd. De 22 in het rapport geanalyseerde gevallen bespreken acties op nationaal en regionaal niveau en op sector- en bedrijfsniveau.

Kwantitatieve beoordeling van de gevallen

In het rapport wordt aangetoond dat programma's voor ongevallenpreventie een substantieel positieve invloed kunnen hebben, bijvoorbeeld door minder en minder ernstige arbeidsongevallen, betere kosten-batenverhoudingen en dergelijke. Hoewel de soorten en niveaus van de acties substantieel in de bestudeerde gevallen variëren, is er één constante, namelijk dat het rechtstreekse contact met de doelgroepen een belangrijke rol kan spelen bij het beperken van ongevallen en de gevolgen ervan. In het rapport wordt eveneens de nadruk gelegd op het belang van monitoringsystemen, risicopreventie aan de bron en op de voordelen van sociaal overleg, partnerschap en van de betrokkenheid van de werknemers.

Hierbij geven we een overzicht van het kwantitatief bewijs afkomstig van het onderzoek waarop deze conclusies steunen.

Lagere ongevallenfrequentie

- Het belang van bewustmakingscampagnes: Een nationale bewustmakingscampagne via reclame en PR ter preventie van valpartijen leidde in Oostenrijk tot een daling 10%. Acties door overheidsinstanties zoals de Britse verantwoordelijke voor gezondheid en veiligheid in de "Recept voor Veiligheid"-campagne in de voedsel- en drankindustrie teneinde het algemeen veiligheidsbewustzijn aan te wakkeren, leidde tot een afname van het aantal arbeidsongevallen met 13%. Een campagne inzake veiligheid op steigerconstructies in de regio Elzas-Moezel resulteerde in een vermindering van het aantal ongevallen met bijna 10%.
- Nationale en regionale acties, met inbegrip van rechtstreeks contact met bedrijven, lijken heel doeltreffend. Uit het Aragón-programma, bijvoorbeeld, blijkt dat acties van regionale inspectiediensten kunnen bijdragen tot een vermindering met meer dan 25% van het aantal ongevallen in 'risicobedrijven'. Andere Spaanse regionale inspectiediensten hebben vergelijkbare ervaringen. Concentratie op het werk kan een belangrijke factor

zijn. In de door de verantwoordelijke voor gezondheid en veiligheid gevoerde 'Recept voor veiligheid'-campagne werd een afname met 33% bereikt doordat men zich concentreerde op 19 bedrijven of 'rampenplekken' waar de ongevallenfrequentie drie keer hoger was dan het gemiddelde in de voedsel- en drankindustrie.

- Initiatieven uit de industriële wereld hebben over het algemeen een heel positieve invloed. Een intensieve Duitse campagne inzake het vallen van hoogtes in de bouwnijverheid waarbij rekening werd gehouden met alle betrokkenen en nieuwe richtsnoeren voor ongevallenpreventie, heeft geleid tot een vermindering met ongeveer 30% van deze ongevallen. Een andere Duitse, door de veiligheidsindustrie gevoerde campagne zorgde voor een afname van de ongevallen met 37% in de betrokken bedrijven. In Denemarken deed een initiatief in de landbouwsector het aantal ongevallen in de doelgroep dalen met 40%. Deze groep werd onderworpen aan veiligheidscontroles op de boerderij en aan gedragstraining.
- Bedrijfsinitiatieven kunnen eveneens leiden tot uitgesproken resultaten. Dalingen met meer dan 50% lijken mogelijk indien de specifieke risico's in de werkomgeving systematisch worden aangepakt. Maar eveneens meer algemene methoden zoals Tuttava waarbij de nadruk ligt op het opruimen van de werkplek lijken het aantal ongevallen te kunnen herleiden met ongeveer 20-40%. Bovendien blijkt dat veiligheid hoofdzakelijk kan toenemen in belangrijke infrastructuurprojecten zoals het bouwen van bruggen en het aanleggen van tunnels voor hogesnelheidsspoorlijnen door middel van bijzondere veiligheidsmaatregelen of via campagnes.

CASESTUDIES

Nationale of regionale acties

- Veiligheid bij de constructie van de hogesnelheidsspoorlijn Bologna-Florence (Italië)
- Het initiatief met betrekking tot steigerconstructies in de regio Elzas-Moezel (Frankrijk)
- De vaste verbinding over de Sont: veiligheid in de bouwsector – de Deense dienst van openbare werken
- 'Veiligheid in ieder stadium': een nationale campagne van een Oostenrijkse ongevallenverzekeringsinstelling ter preventie van valpartijen
- Beperking van ongevallen in risicobedrijven door middel van een doelgerichte inspectiecampagne: het Aragón-programma (Spanje)

Acties op sectorniveau

- Overboord vallen in de maritieme sector – Laten we erover spreken! (Frankrijk)
- Preventiestrategie voor de veiligheidsindustrie in Duitsland – Een model voor veiligheid op het werk
- Ongevallen in landbouwbedrijven: een Deens preventiemodel
- Het 'Recept voor veiligheid' – Veiligheid op het werk in de voedsel- en drankindustrie (United Kingdom)
- Ongevallen in de Duitse bouwnijverheid met valpartijen vanuit de hoogte
- Preventie van verkeersongevallen door de Italiaanse rijkswacht
- Het Ierse partnerschap voor veiligheid in de bouwsector (CSP)
- De onzichtbare bijrijder: een alcoholsensibilisatieprogramma voor vrachtwagenbestuurders in Nederland
- Preventie van risico's van stofbranden en –explosies in Duitsland
- Preventiecampagne in de textiel- en kledingindustrie in Portugal

Acties op bedrijfsniveau

- Preventie van vingerblessures door naalden in de kleding- en textielindustrie – William Baird-case
- Bevaarbare binnenwateren in België. Daling van ongevallencijfers door het invoeren van een systematisch veiligheidsbeleid.
- Actie op lange termijn voor veiligheid en gezondheid op het werk: TITAN
- Veiligheidsmanagement in de staalindustrie: ARBED

Actie met behulp van gestandaardiseerde hulpmiddelen

- Veilige en productieve arbeidsgewoonten: Tuttava
- De WASP-methode (Workgroup Analysis for Safety Promotion – werkgroep analyse voor het bevorderen van de veiligheid)
- Preventiecontracten voor het MKB op basis van overeenkomsten binnen een bepaalde sector in Frankrijk

© European Commission

Minder ernstige ongevallen

Vaak gaat de ernst van de ongevallen - bepaald aan de hand van de duur van het ziekteverzuim – gepaard met een daling van het aantal ongevallen. Er zijn echter een aantal uitzonderingen:

- in het Belgisch programma inzake de bevaarbare binnenwateren was er een geringe afname wat de ernst betreft terwijl er een sterke afname was in de frequentie;
- in het Franse programma betreffende preventiecontracten was er een substantiële afname in de ernst (ongeveer 40% minder kosten per ongeval), maar de afname in frequentie was blijkaar niet significant.

Afname van fatale ongevallen

In sommige gevallen werd informatie opgenomen met betrekking tot het aantal fatale ongevallen. Deze indicator volgt de trend van de ongevallenfrequentie. Alhoewel de valpartijen bij fatale ongevallen significanter lijken te zijn. Bij complexe infrastructuurwerkzaamheden - zoals de brug over de Sont tussen Denemarken en Zweden en de hogesnelheidsspoorlijn tussen Florence en Bologna in Italië - is deze indicator eveneens van toepassing. Bij beide projecten waren er duidelijk minder fatale ongevallen dan bij vroegere vergelijkbare infrastructuurprojecten.

Positieve kosten-batenverhoudingen

In sommige onderzochte programma's was het mogelijk een kosten-batenverhouding te berekenen. De verhouding voor het Oostenrijkse programma inzake valpartijen op het werk was 1 op 6. Dit betekent dat iedere geïnvesteerde euro zes keer terugverdiend. In het 'Recept voor veiligheid' – veiligheid in de voedsel- en drankindustrie – was deze verhouding 1 op 4 tot 1 op 5,5. In de veiligheidsindustrie in Duitsland werd erop gewezen dat de ingevoerde veiligheidsmaatregelen zich zijn binnen drie jaar terugverdienden.

Kwalitatieve beoordeling van de gevallen

De hierboven beschreven gevallen bevatten verscheidene kenmerken die hebben bijgedragen tot het succes van de actie en die kunnen worden beschouwd als essentiële elementen voor goede praktijken gericht op het beperken van ongevallen.

Het belang van een monitoringsysteem

Alle gevallen benadrukken de behoefte aan effectieve risicobeoordeling zowel op sectorniveau als op de individuele werkplekken. Een sterk, op statistieken gebaseerd monitoringsysteem dat de frequentie en de ernst van de ongevallen na de invoering van een programma kan vaststellen, lijkt eveneens belangrijk. De gegevens van dit soort systemen zorgt voor meer diepgaande analyses en voor de identificatie van mogelijke zwakke punten die in de toekomst moeten worden aangepakt.

Risicopreventie aan de bron

In sommige bestudeerde initiatieven zoals 'De actie met betrekking tot steigerconstructies in de bouwsector in de regio Elzas-Moezel' en 'De preventie van vingerblessures door naalden – William Baird' kunnen technische maatregelen risico's aan de bron beperken en soms elimineren. Steigerconstructies die veilig kunnen worden opgesteld en gebruikt en vingerbeschermers die geïnstalleerd kunnen worden op oude of nieuwe naaimachines zijn hiervan voorbeelden. Dergelijke materialen en werkmethodes moeten echter in andere bedrijven bekendheid krijgen. Bovendien zijn dergelijke hulpmiddelen gewoon de eerste stap naar meer veiligheid op het werk zoals nieuwe technologie vaak opleiding, advies, nieuwe werkmethodes en financiële middelen vereist.

Sociaal overleg, partnerschap en betrokkenheid van de werknemers

Sociaal overleg tussen werkgevers, werknemers of hun afgevaardigden op bedrijfsniveau, en vakbonden en werkgeversorganisaties op sectorniveau, regionaal of nationaal niveau is een belangrijke voorwaarde voor succes.

In Ierland werd als reactie op slechte ongevallencijfers op het werk een partnerschap gesloten tussen de overheid, werkgevers, werknemers en de bevoegde instelling voor risicopreventie op het werk. De doelstelling van dit partnerschap was het promoten van de veiligheid in de bouwsector. Iedereen heeft een eigen taak in het partnerschap. In het 'Recept voor veiligheid' in de voedsel- en drankindustrie hebben werkgevers- en werknemersorganisaties eveneens een gemeenschappelijke strategie goedgekeurd. Deze overeenkomst veronderstelt de betrokkenheid van elke partner en legt eveneens acties vast voor elke partij, met inbegrip van de bevoegde instelling voor risicopreventie op het werk, en waarbij elke stadium van de campagne wordt doorlopen. 'De preventie van vingerblessures door naalden – William Baird' is een ander voorbeeld van samenwerking uitgaande van een bedrijfsinitiatief. De doelstelling ervan was een veiligheidshulpmiddel voor eigen gebruik te ontwikkelen. Zodra het hulpmiddel doeltreffend bleek, werd het door de vakbond met de toestemming van het bedrijf gepromoot binnen de sector met de steun van de bevoegde instelling voor risicopreventie op het werk. Het hulpmiddel werd alom aanvaard en het concept werd geïntegreerd in een CEN-norm.

De behoefte maatregelen aan te passen aan een industriële of bedrijfsomgeving

Bij ongevallenpreventiemaatregelen dient rekening te worden gehouden met bijzondere omstandigheden binnen een organisatie, met inbegrip van de beschikbare middelen. De initiatieven moeten meer in het bijzonder praktisch kunnen worden toegepast en mogen niet te complex of duur zijn. In sommige gevallen veronderstelt dit de aanwezigheid van externe financiële ondersteuning en subsidies, hoewel enige bijstand in de vorm van technisch advies of opleiding eveneens wenselijk is.

Algemene toepasbaarheid van de lessen uit het onderzoek

Alle in het rapport beschreven programma's voor ongevallenpreventie kunnen in principe in een andere context worden toegepast, ongeacht of zij oorspronkelijk werden toegepast op nationaal, regionaal, sector- of bedrijfsniveau. Sommige programma's zoals Tuttava zijn zelfs expliciet ontwikkeld voor gebruik in verschillende bedrijven/werkplekken, sectoren en landen.

Hoe kan men het verslag verkrijgen?

Het volledige rapport is beschikbaar in het Engels op de website van het Agentschap op het volgende adres: <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/workaccidents/> waar het gratis kan gedownload worden. Het gedrukte rapport – "How to reduce workplace accidents", Europees Agentschap voor de gezondheid en de veiligheid op het werk, 2001, ISBN 92-95007-42-5 kan besteld worden bij het Bureau voor officiële publicaties der Europese Gemeenschappen EUR-OP in Luxemburg (<http://eur-op.eu.int>), of bij een van de verkoopkantoren. De prijs exclusief BTW bedraagt in Luxemburg 13 EUR.

Deze factsheet is beschikbaar in alle EU-talen op het volgende adres: <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/>.

'Ongevallenpreventie op het werk' is het thema van de Europese Week voor veiligheid en gezondheid op het werk 2001. Meer informatie hierover is te vinden op <http://osha.eu.int/ew2001/>.